

Folytatódó válságok és instabilitás

A globális védelempolitikai folyamatokat értékelve azt látjuk, hogy az elmúlt év több szempontból is jelzésértékű volt. A 2008-ban kibontakozott pénzügyi-gazdasági világválság hatásmechanizmusaként a világ védelmi célú kiadásai reálértéken 1998 óta először csökkentek (az 1,75 billió dollár összérték 0,5 százalékos csökkenést jelentett); ezen belül az Egyesült Államok részesedése a hidegháború óta először csökkent 40% alá, az ázsiai védelmi kiadások pedig nominálértéken először haladták meg az európai államok védelmi kiadásait. Bár néhány figyelemreméltó adatból és egy pillanatképből messzemenő következtetéseket nem érdemes levonni, azonban mindez az átfogó trendekkel együtt már látványosan alátámasztja a globális hatalmi erőviszonyok fokozatos eltolódását a transzatlanti térségből az Ázsia–csendes-óceáni térségbe, ami Európa relatív súlyvesztésének gyorsulását is jelenti gazdasági, politikai és katonai téren a felemelkedő regionális hatalmakkal szemben. Így például 2008 óta a NATO és az Európai Unió 31 tagállamából 18 csökkentette védelmi kiadásait reálértéken 10 százalékot meghaladóan annak ellenére, hogy az Európával szomszédos térségekben – Észak-Afrikában, a Közel-Keleten és a Kaukázusban – egyre inkább instabillá válik a helyzet, egyes hatások (például a migrációs nyomás növekedése) terén már Európát is közvetlenül fenyegetve. A földrészünket különösen súlyosan érintő gazdasági válság kedvezőtlen hatásai mellett 2010 óta nem tapasztalhattunk pozitív változást az alacsony intenzitású, nem állami szereplőket is magában foglaló regionális konfliktusok egyre szaporodó trendjében és azok elhúzódó jellegében, ami 2013-ra sem vetít előre pozitív képet.

A Nemzet és Biztonság jelen tematikus számának tanulmányai ezért a közelmúlt és a jelen konfliktusaira fókuszálnak. Szerzőink értékelik az évtizedes szembenállást követően lezárt Srí Lanka-i konfliktust; vizsgálják a pakisztáni belpolitika eseményeit és mérlegelik a stabilitás esélyeit, szemléltetik a szíriai konfliktus belső dinamikáját a globális nagyhatalmak és regionális szereplők szemszögéből, valamint bemutatják a mali válság kialakulásának okait és a nemzetközi válságkezelési törekvések első időszakának eredményeit. Fontos tanulság, hogy a vizsgált konfliktusok mindegyikében meghatározó szerepet játszanak a nem állami szereplők (szélsőséges csoportok, terrorszervezetek, vallási-etnikai alapon szerveződő milíciák), és az elhúzódó válságokban egyre inkább a civil lakosság válik áldozattá, ugyanis az aszimmetrikus hadviselést vívó irreguláris erők sokszor nem egymás fegyveresei, hanem a védtelen lakosság ellen viselnek hadat.

A változó globális erőviszonyok minden esetben instabilitást teremtenek, felemelkedő és gyengülő hatalmi központokkal, ami az elmúlt évszázadokban is mindig konfliktusokkal járt. Két záró tanulmányunk, melyek az aktuális Military Balance és a Strategic Survey évkönyveket mutatják be, épp ezeket a stratégiai folyamatokat összegzik. E trendekre érdemes figyelmet fordítanunk, mert az előttünk álló év, évek tekintetében az állandósuló válságok fogják formálni Európa biztonsági környezetét, s kezelésükre megfelelő eszközökkel kell(ene) rendelkezünk.